

*Лакійчук О. С.* - провідний фахівець відділення по роботі з постійним складом відділу кадрового забезпечення Національної академії внутрішніх справ

### **ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ЗА УЧАСТЬ В ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАННЯХ**

Судова практика засвідчує, що інколи в злочинах, учинених організованими злочинними об'єднаннями, беруть участь службові особи, використовуючи владу або службове становище. Вони надають злочинному об'єднанню додаткові можливості для злочинної діяльності (одержання необхідної інформації, забезпечення знаряддями та засобами вчинення злочину тощо), полегшують учинення злочинів,

забезпечують конспірацію та безпеку співучасників, сприяють їм в уникненні кримінальної відповідальності. Без участі службових осіб окремі злочини вчинити вкрай важко або практично неможливо [1, с. 105-108]. Наприклад, без надання неправомірної вигоди працівникам правоохоронних та судових органів та подальшого зловживання ними владою або службовим становищем надзвичайно складно забезпечити уникнення кримінальної відповідальності учасників організованого злочинного об'єднання, домогтися перекваліфікації їх дій, пом'якшення їм покарання чи звільнення їх від покарання та його відбування.

Службові особи в такому разі є спеціальними суб'єктами злочину, тобто фізичною осудною особою, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа (ч. 2 ст. 18 Кримінального кодексу (КК) України).

Відповідно до ч. 3 ст. 18 зазначеного Кодексу, службовими є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. До того ж, у ч. 4 ст. 18 КК України службовими особами є також посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, наприклад, присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді й посадові особи міжнародних судів.

Участь службових осіб в організованих групах і злочинних організаціях можна кваліфікувати по-різному. Усе залежить від характеру вчинених дій.

1. Якщо службова особа брала участь у діяльності злочинного об'єднання і зловживала владою або службовим становищем - її дії слід кваліфікувати за сукупністю злочинів: як участь у злочинному об'єднанні та відповідний злочин у сфері службової діяльності. Водночас особа повинна обов'язково використовувати владу або службове становище. Використання службовою особою влади чи службового становища, як зазначає А. В. Савченко, передбачає реалізацію всупереч інтересам служби тих повноважень і можливостей, якими службова особа наділена

у зв'язку з наданою їй владою, зайняттям певної посади чи здійсненням певної службової діяльності. Причому йдеться про використання владної компетенції службової особи, її службового авторитету, експлуатацію престижу державного органу, державного чи комунального підприємства, установи, організації, де така особа здійснює свою службову діяльність.

Зовні цей злочин може мати такі два прояви: зловживання владою, що завдало істотної шкоди; зловживання службовим становищем, яке завдало істотної шкоди. Зловживання владою - це вчинене всупереч інтересам служби використання службовою особою, яка є представником законодавчої, виконавчої чи судової влади, своїх повноважень і можливостей щодо пред'явлення вимог та прийняття рішень, обов'язкових для виконання іншими фізичними або юридичними особами. Зловживання службовим становищем - це вчинене всупереч інтересам служби використання службовою особою своїх повноважень і можливостей, пов'язаних із займаною посадою [2, с. 845].

2. Якщо службова особа брала участь в діяльності організованої групи чи злочинної організації, але не використовувала свою владу чи службове становище - її дії слід кваліфікувати лише як участь у злочинному об'єднанні, наприклад банді (за ст. 257 КК України).

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Вознюк А. А. Актуальні питання кваліфікації злочинів, передбачених статтями 255, 257, 258<sup>3</sup>, 260 Кримінального кодексу України, учинених службовою особою з використанням влади або службового становища / А. А. Вознюк // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : матеріали наук.- практ. конф. (Київ, 25 берез. 2016 р.) : у 2 ч. / [ред. кол.: В. В. Черней, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін.]. - Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. - С. 105-108.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. - Київ : Юрінком Інтер, 2016. - 1064 с.